

Uspomeni vremena sretnog – *in memoriam* Marijani Kovačević

doc. dr. sc. Marijana Kovačević

(Zadar, 12. lipnja 1977. – Zagreb, 11. ožujka 2015.)

*Oh, je voudrais tant que tu te souviennes,
Des jours heureux quand nous étions amis,
Dans ce temps là, la vie était plus belle,
Et le soleil plus brûlant qu'aujourd'hui.*

*Tako bih htio da sjetiš se dana
sretnih kad bio sam prijatelj tvoj
sunce je toplije bilo no danas
zrake je bacalo u život moj.*

...

Jacques Prévert, *Les feuilles mortes* (*Mrtvo lišće*), 1945.
(prejev: Arsen Dedić)

Draga Mare,

neke nam stvari ponekad izgledaju kao da su unaprijed bile zadane ili isplanirane, pa se stvara dojam da je riječ o zatvorenom krugu životnih događaja koji su vođeni nevidljivom rukom neke nadnaravne i transcendentne sile, a mi smo, kao protagonisti tih događaja, tek glumci koji igraju neke već davno osmišljene i napisane uloge. Pišući ovaj tekst, koji bi trebao evocirati uspomenu na Tebe, uistinu mi se čini da se zatvara jedan takav krug, koji je započeo prije gotovo šest godina, a ono što je stajalo na njegovu početku, a sad stoji i na njegovu kraju, jest upravo – *Ars Adriatica*. Tada nas je, naime, krajem veljače i početkom ožujka 2011. godine, neraskidivo spojila želja našeg Odjela da pokrene vlastiti znanstveni časopis. Glavna pokretačica i provoditeljica tog nastojanja bila si Ti, a ja sam se rado odazvao Tvom pozivu da Ti u tome pomognom koliko god budem mogao.

Nisam tada ni slutio da ću Te od tog trenutka vrlo brzo početi gledati nekim drugim očima! Sve do tada u Tebi sam vidio tek bivšu profesoricu, znanstveni uzor koji se isticao među svim mlađim djelatnicima Odjela, osobu koja neosporno zna što želi i hoće, kako na profesionalnom, tako i na privatnom planu. Od tog, međutim, trenutka, tj. od početka našega zajedničkog angažmana na pokretanju *Ars Adriaticae*, otkrio sam Tvoju drugu stranu, onu životinju i važniju, onu koja većini ljudi, pa tako i meni, puno više znači. Ni ne sluteći, spontano ali sigurno, dobio sam Prijateljicu. Prijateljicu koja je uvijek imala strpljenja za ljude, koja je umjela slušati tuđe probleme, koja je uvijek znala dati savjet i ohrabrenje, osobu koja je imala zarazan osmijeh, velik smisao za humor i naglašen osjećaj za druge...

Nije mi se mnogo puta u životu dogodilo da mi se netko tako brzo „uvukao pod kožu“, da sam s nekim tako brzo „kliknuo“, da sam s nekim u tako kratkom vremenu postao uistinu dobar prijatelj. A nikad mi se, nažalost, s nekim nije dogodilo ni tako kratko razdoblje „sretnih dana“ nakon istinskog upoznavanja. Još uvijek mi se kao bolno sjećanje vraća kraj tog ožujka 2011. godine, kao trenutak kad je prst sudbine pokrenuo klupko nemilih događaja koji će Te, polako ali neminovno, zauvijek odvojiti od svih nas, od Tvoje obitelji, od Tvojih ljubavi, od Tvojih prijatelja, kolega i studenata... Još me i danas fascinira Tvoj vedar duh i optimizam koji su ispunjali sve naše razgovore i druženja, tako da sam stvarno vjerovao da sve što se događa i nije realno, da nije istinito, već mi je izgledalo kao neka noćna mora koje sam se, nakon šokovita buđenja, još uvijek prisjećao na javi. Da, znam da si se bojala, znam da si strepila što će biti s Tobom, u konačnici, to je tako normalna i očekivana ljudska reakcija.

Ali toliko se truditi da i u najtežim trenucima ohrabruješ druge, da iz perspektive Tvoje teške zdravstvene situacije umjesto straha i panike širiš optimizam i dobre vibracije, da shvaćaš i podupireš sve nas u našim posve malim, svakodnevnim i trivijalnim problemima, dok Ti vodiš presudnu bitku za život..., to mogu samo rijetki...

Sjećanje na vrijeme Tvoje višegodišnje borbe s teškom bolešću stoga i ne pamtim samo kao neki isključivo ružan period. Ti si ga, naime, i u toj teškoj situaciji napravila ne samo prihvatljivim, nego čak i lijepim za sve nas. Pamtim ga tako i kao vrijeme Tvoje čvrste vjere u oporavak i nastavak normalnog života, prisjećam ga se kroz Tvoj povratak na posao, sudjelovanje i druženje na XIII. Danima Cvita Fiskovića u Orebićima (kad smo još posjetili Šibenik, Korčulu, Ston i Trogir), pripremama za novu terensku nastavu u Italiji, kao i kroz kave i kolače u kafićima i slastičarnicama oko fakulteta, vijesti da si u sretnoj vezi, i konačno, kroz onu najljepšu vijest da si u drugom stanju... Priznajem, Mare, uspjela si! Povjerovao sam da će sve biti u redu! I ne samo ja, nego i Ana, i Antonija, i Emil, i Ivana... Jedino Sofiju nisi uspjela zavarati, nju nekad tako bolno realnu...

I opet mi se nešto ne čini slučajnim! Kao jedno od zadnjih, sretnih i vedrih sjećanja na Tebe pamtim trenutak kad sam Marina i Tebe susreo u šetnji s malim Jerom ispred moje zgrade. Anita i ja išli smo na nekoliko dana u Gorski kotar, a vi ste mi izgledali tako sretni i puni vjere u budućnost! Dok ovo pišem, opet sam u Gorskom kotaru, kao i tada opet je mjesec listopad, kao i tada opet je prekrasno vrijeme... Sve je skoro isto, samo što Tebe nema... Prisjetim se odmah i toga tmurnoga ožujskog jutra 2015. u berlinskom hotelu, Anine SMS-poruke sa strašnom viješću, osjećaja praznine i boli, suza koje su potekle u tišini...

Danas sam tako svjestan svih naših nerealnih nadanja i iluzija, ali se još uvijek samo pitam: zašto? Zašto je ta „sveprisutna smrt“ (koja je tema jednog od Tvojih članaka) tako rano i preko reda morala doći po Tebe i iščupati Te iz naših života, odvojiti nas od Tvog vedrog duha koji sad tek živi u našim sjećanjima...? Sjećanja, pitanja bez odgovora i traganje za smislom... Kao i trenutni pokušaj mog verbalnog oproštaja s Tobom, neke efektne poruke ili dubokoumne misli na rastanku... Ali, evo, i sad, dok grozničavo tragam za tim što bih Ti još na kraju mogao reći, ustvari, ...ništa..., možda to i nije toliko važno, jer što bi rekao Pjesnik: „...postoje u nama neke neprevodive dubine, postoje u nama neke stvari neprevodive u reči...“

Tvoj Ivan

U Fužinama, 31. listopada 2016. godine

Marijana Kovačević – životopis

Marijana Kovačević rođena je 12. lipnja 1977. godine u Zadru, od majke Anđelke (dj. Dorotić) i oca Milana. U rodnom je gradu završila osnovnu školu, kao i opći smjer Gimnazije „Vladimir Nazor” gdje je s odličnim uspjehom maturirala 1995. godine. U srpnju iste godine na tadašnjem je Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu upisala dvopredmetni studij povijesti umjetnosti te engleskog jezika i književnosti. Iako je studentica zadarskoga Filozofskog fakulteta službeno postala s 1. listopada 1995., od rujna te godine do rujna 1996. boravila je u Ujedinjenom Kraljevstvu gdje je uz rad pohađala i školu stranih jezika, pa je tako stekla međunarodno priznatu diplomu Sveučilišta u Cambridgeu *Certificate of Proficiency in English*. Tek po povratku u Zadar započelo je njezino pravo studiranje, pa je od tada redovito upisivala godine studija s vrlo visokim prosjekom ocjena. Studij je završila 6. svibnja 2002. kada je na tadašnjem Odsjeku za povijest umjetnosti, pod mentorstvom prof. dr. sc. Emila Hilje, s odličnim uspjehom obranila diplomski rad *Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Zadru* te je tako stekla zvanje diplomirane povjesničarke umjetnosti i profesorice engleskog jezika i književnosti.

Od 1. listopada 2002. zaposlena je kao znanstvena novakinja-asistentica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zadru, i to na znanstvenom projektu 0070013 *Srednjovjekovna umjetnička baština sjeverne Dalmacije* voditelja prof. dr. sc. Emila Hilje. Prerastanjem zadarskoga Filozofskog fakulteta u Sveučilište u Zadru 2003. godine, Marijana Kovačević od 29. siječnja 2003. postala je djelatnica novoformiranog Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, a krajem ožujka 2006. godine na matičnom je Odjelu izabrana u suradničko zvanje asistentice. Akademске godine 2002./2003. upisala je Poslijediplomski studij povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je tijekom narednih godina uspješno odradila sve propisane obveze te s najvišim ocjenama položila sve ispite, pa je 1. travnja 2010. godine i doktorirala s temom *Umjetnička obrada plemenitih metala u 14. stoljeću u Zadru* (mentor: prof. dr. sc. Emil Hilje, redoviti profesor). Nakon toga, dana 9. srpnja 2010. na Sveučilištu u Zadru najprije je postala viša asistentica, da bi sredinom ožujka 2011. godine bila izabrana i u znanstveno-nastavno zvanje sveučilišne docentice. Ti-

jekom kratke, ali vrlo plodonosne karijere, njezin znanstveni interes većinom je bio usmjeren na istraživanja vezana za zadarsko gotičko zlatarstvo, pa je na tu temu objavila i više znanstvenih radova u raznim časopisima, zbornicima i knjigama. Aktivno i zapaženo sudjelovala je na više međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova, a 25. ožujka 2013. dobila je i Godišnju nagradu rektora Sveučilišta u Zadru za zaslužnu djelatnicu.

U nastavnom radu na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru držala je nastavu i seminare iz više temeljnih i izbornih predmeta. Tako je u predbolonjskom sustavu nastave sudjelovala u izvođenju temeljnih kolegijâ *Osnove likovnih umjetnosti* i *Umjetnost romanike i gotike*, a od uspostave bolonjskog sustava predavala je i/ili izvodila seminare iz temeljnih predmeta *Osnove likovnih umjetnosti*, *Osnove povijesti umjetnosti*, *Umjetnost romanike* te *Hrvatska umjetnost romanike i gotike*, a od izbornih *Zadarsko srednjovjekovno zlatarstvo*, *Zadarsko kiparstvo od 12. do 16. stoljeća* i *Srednjovjekovne freske u Istri*. Prilikom pokretanja odjelnog časopisa *Ars Adriatica* početkom 2011. godine obavljala je dužnost njegove izvršne urednice te je imala jednu od ključnih uloga u objavi prvoga broja.

Upravo kad je bila na vrhuncu svojih životnih i profesionalnih uspjeha, krajem ožujka 2011., dijagnostificirana joj je teška bolest – karcinom mozga, točnije agresivni glioblastom multiforme. Tijekom četiri pune godine hrabro se, a u jednom razdoblju i – izgledalo je i nadali smo se – dosta uspješno, borila s teškom bolešću, pa se početkom akademske godine 2012./2013. čak i vratila na posao. Štoviše, u tom je razdoblju i zatrudnjela te je, zajedno sa svojim izabranikom Marinom Dujčićem, 31. svibnja 2014. dobila sina Jeru. No, nažalost, u trenutcima njihove najveće životne radosti, teška bolest vratila se u svom najžešćem obliku. Marijana Kovačević preminula je u Zagrebu, u ranim jutarnjim satima, 11. ožujka 2015. godine u trideset i osmoj godini života. Njezin Jere još nije bio napunio ni svoju prvu godinu...

Marijana Kovačević – bibliografija

KNJIGE

Poglavlja u knjizi

1. Kasnosrednjovjekovne umjetnine otoka Rave, u: *Otok Rava*, (ur.) Josip Faričić, Zadar, 2008., 383-398.
2. Christ's Blood Framed in Silver and Marble at the Frari, u: *Santa Maria Gloriosa dei Frari – Immagini di Devozione, Spazi della Fede – Devotional Spaces, Images of Piety*, (ur.) Carlo Corsato, Deborah Howard, Padova, 2015., 3-14. (s Donalom Cooperom).

ZNANSTVENI RADOVI

Doktorska disertacija

Umjetnička obrada plemenitih metala u 14. stoljeću u Zadru (doktorska disertacija), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010. (mentor: prof. dr. sc. Emil Hljec, redoviti profesor)

Članci u časopisima

1. Nekoliko priloga gotičkom zlatarstvu vinodolskog kraja, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., 17-28.
2. Ophodni križ – još jedan anžuvinski *ex voto* u Zadru, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 31, Zagreb, 2007., 29-42.
3. The Images of Dragons in the Gothic Style Goldsmith's Work of Zadar, *IKON – časopis za ikonografske studije (Journal of Iconographic Studies)*, 2, Rijeka, 2009., 217-228.
4. St Louis of Toulouse in the Context of Franciscan Iconography on the Portal of St Francis' Church in Ancona, *IKON – časopis za ikonografske studije (Journal of Iconographic Studies)*, 3, Rijeka, 2010., 219-228.
5. Relikvijar Presvete krvi Kristove u bazilici Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji – djelo zlatarskog majstora Evandelisti Vidulova iz Zadra, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 34, Zagreb, 2010., 51-62 (s Donalom Cooperom).
6. O prvoj monografskoj obradi škrinje Svetog Šimuna u Zadru, *Ars Adriatica*, 1, Zadar, 2011., 187-204.
7. The Omnipresent Death in the Iconography of Saint Simeon's Shrine in Zadar, *IKON – časopis za ikonografske studije (Journal of Iconographic Studies)*, 4, Rijeka, 2011., 211-222.
8. Olipski fragment gotičkoga srebrnog ophodnog križa s prikazom Sv. Stošije, *Ars Adriatica*, 3, Zadar, 2013., 103-110.
9. Zlatari Pavao i Stjepan Petrovi iz Kotora – majstori gotičkih ophodnih križeva iz Nina, Božave, Ugljana i Kali?, *Ars Adriatica*, 4, Zadar, 2014., 125-154.

Članci u zbornicima radova

1. Pedagoški i drugi aspekti organizacije i funkcioniranja zadarskih zlatarskih radionica 14. stoljeća u svjetlu novih arhivskih podataka, u: *Majstorske radionice u umjetničkoj baštini Hrvatske: zbornik radova znanstvenog skupa "Dani Cvita Fiskovića" održanog 2012. godine (Zbornika Danâ Cvita Fiskovića V)*, (ur.) Dino Milinović, Ana Marinković, Ana Munk, Zagreb, 2014., 47-61.
2. O ikonografiji Sv. Ljudevita Tuluškog u umjetnosti anžuvinskog doba u Zadru, u: *Zadarski mir – ishodište jedne (zbornik znanstvenog skupa u povodu 650. obljetnice Zadarskog mira)*, (ur.) Mladen Ančić, Zadar (u pripremi).
3. Ostaci fresaka u zvoniku i kapitularnoj dvorani samostana Sv. Marije, u: *Zbornik radova s kolokvija povodom 900. obljetnice Večenegina epitafa*, (ur.) Ivan Josipović, Pavuša Vežić, Zadar (u pripremi) (s Emilom Hljecom).

STRUČNI RADOVI

Prikazi

1. „Konačno novi Prilozi – Radovanu Ivančeviću u čast” (prikaz dvaju brojeva časopisa: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, (ur.) Joško Belamarić, 39 (2001.-2002. [2005].), 382 str. i 40 (2003.-2004. [2005.]), 320 str., ISSN 0555-1145), Kvartal, II/3, Zagreb, 2005., 19-22.

Katalozi izložbi

1. *Kép és kereszténység – Vizuális médiumok a középkorban / Image and Christianity – Visual Media in the Middle Ages*, (ur.) Péter Bokody, Pannonhalmi Főapátság, 2014. (suradnica na str. 198-199, 210-213).

IZLAGANJA SA ZNANSTVENIH SKUPOVA

1. IX. Dani Cvita Fiskovića, Ston - Orebići - Korčula, 4.-8. listopada 2005., izlaganje: Arhivske vijesti o darivanju srebrnine u anžuvinskom Zadru.

2. Drugi međunarodni znanstveni skup ikonografskih studija: *Simbolizam životinja u umjetnosti i literaturi*, Rijeka, 23.-24. svibnja 2008., izlaganje: The Images of Dragons in the Gothic Style Goldsmith's Work of Zadar.

3. Znanstveni skup *Otok Rava*, Zadar - Rava, 20.-23. lipnja 2008., izlaganje: Kasnosrednjovjekovne umjetnine otoka Rave.

4. Znanstveni skup u povodu 650. obljetnice Zadarskog mira: *Zadarski mir – ishodište jedne epohe*, Zadar, 20.-22. studenoga 2008., izlaganje: O ikonografiji Sv. Ludovika u umjetnosti anžuvinskog doba u Zadru.

5. Treći međunarodni znanstveni skup ikonografskih studija: *Franjevačka ikonografija*, Rijeka, 21.-22. svibnja 2009., izlaganje: St Louis of Toulouse in the Context of Franciscan Iconography on the Portal of St Francis' Church in Ancona.

6. Četvrti međunarodni znanstveni skup ikonografskih studija: *Ikonografija smrti*, Rijeka, 20.-21. svibnja 2010., izlaganje: The Omnipresent Death in the Iconography of Saint Simeon's Shrine in Zadar.

7. Kolokvij povodom 900. obljetnice Većenegina epitafa, Zadar, 4. studenoga 2011., izlaganje: Ostaci fresaka u zvoniku i kapitulu samostana Sv. Marije (s Emilom Hiljom).

8. XIII. Dani Cvita Fiskovića: *Majstorske radionice u umjetničkoj baštini Hrvatske*, Orebići, 4.-7. listopada 2012., izlaganje: Pedagoški i drugi aspekti organizacije i funkcioniranja zadarskih zlatarskih radionica 14. stoljeća u svjetlu novih arhivskih podataka.

9. International Medieval Congress (Institute for Medieval Studies, University of Leeds), Leeds, 1.-4. srpnja 2013., izlaganje: *Laetitia menti, decus aulae, pignus egentis*: The Pleasure of Possessing Luxurious Silverware in Angevin Zadar.

Ivan Josipović